

Enerji Zamları, Rejimin Klientalist Ekonomik Örgütlenmesi ve Bu Cehennemden Çıkış

Türkiye’de devam eden yoksullaştırma, rejimin devlet onaylı istatistiklerini açıklayan TÜİK’in verilerine göre %36; pek çok burjuva ekonomiste göre %100’ü aşkın enflasyona bağlı artan hayat pahalılığı, İslamcı ideolojiyle yoğrulmuş faiz politikaları, döviz krizi ve gittikçe büyüyen konut sorunun üzerine 2022 yılına girilirken faşist rejimin kitlelere yeni yıl hediyesi %50 ve %130 arası değişen enerji zamları oldu!

Bu durum açıklanmayı hak ediyor çünkü bir yandan rejimin ne tipte bir ekonomik örgütlenmeyle kurulduğu ve bunu nasıl devam ettiğini arka planını içeriyor ancak bununla da sınırlı kalmıyor; bu sistem altında oluşan krizlerde neden en ağır bedeli temel kitlelerin ödediğini de ortaya seriyor. Bu meseleye biraz ışık turalım ve daha sonra gerçek bir çözüm yolunun üzerine düşelim.

Ortalama bir evin insani bir yaşam içerisinde aylık elektrik tüketimi 230kWh’dır. Mevcut enerji zamlarından önce bu 210 TL anlamına gelirken mesken başı zamla 1kWh’nin 1,37 TL ve 150kWh üstünün 2,06 TL olduğu hesaplanırsa bu ücret şimdi 371 TL’ye denk gelmektedir; bu mesken başı insanca yaşamın %77 zamlanması anlamına geliyor. Mevcut hayat pahalılığı ve özellikle temel kitlelerin faşist rejimin gölgesi altında ezilmelerinin üzerine bu zam uçuk bir rakam. Ancak mesele bununla sınırlı değil. Türkiye’de elektrik mesken ve ticarethanelere özel dağıtım şirketleri aracılığıyla dağıtılıyor. Dağıtım şirketlerine elektrik, Elektrik Üretim AŞ (EÜAŞ) adlı devlet kurumu tarafından veriliyor; EÜAŞ bu şirketlere zamlı fiyatla kWh başı 32 kuruştan veriyor. Esas

zamlar dağıtım şirketlerinin ‘‘aktif enerji bedeli’’ yansıtmasıyla %600 dolaylarında oluyor. Bunun içeriğini ise ‘‘enerji dağıtım bedeli (bunun içerisinde perakende satış hizmet bedeli, dağıtım kullanım bedeli, kayıp kaçak bedeli bulunuyor) zamlar ve son olarak da vergiler’’ belirliyor.

AKP iktidara geldikten sonra KOBİ'lere tercihli kredi sağlayabilmenin koşullarını hazırladı. ‘‘Elitler tarafından unutulmuş’’ yerel müteşebbislerin teşviki ve güçlendirilmesi hem İslamcı sermayenin gelişimini sağlamıştır hem de ‘‘yerellerde’’ ve özellikle ‘‘taşralarda’’ bu ekonomik yükselişin sonucunda -güçlenen İslamcı sermayeyle birlikte- temel kitleler üzerinde ideolojik bağlar inşa edilmiştir.

Yaratılan elektrik piyasası AKP'nin temsil ettiği, desteklediği/desteklendiği İslamcı burjuvazi için kritik ayaklardan bir tanesini oluşturuyor. Nitekim TC içi yeterli 70 bin MW elektrik kurulu gücü AKP rejiminde 99 bin MW kurulu güç şeklinde düzenlendi; bunun faturası ise 30 milyar dolardı. Rejim; alım garantisi mekanizmasını elektrik piyasasında da kullanmaktadır. Sadece 2021 yılında bu şirketlere destek olarak 50 milyar TL ödeme yapılırken, kamusal üretim mekanizmaları kısılarak elektrik üretimi de büyük çoğunlukta rejimin temsil ettiği burjuvaziye peşkeş çekildi. Ekim ayında

halkın elektriğe verdiği ücret 19,5 milyar TL iken bu rakam yeni yapılan zamlarla 42,5 milyar TL'ye yükseldi. Yani arada sadece bir ayda ekstra 23 milyar TL fark var. [1]

Rejimin Niteliğinin Rolü

Hesap ortada olmakla birlikte burada çok önemli bir durum vardır. Rejimin gelişimini ve niteliğini tartışmaya açtığımız makalemizde belirttiğimiz gibi:

İhale yasalarından 150'den fazla değışikliğin olması, ÇED raporlarının etkisinin kaldırılması ve imar planlarının değıştirilmesi gibi AKP iktidarı döneminde gerçekleştirilen birçok yasa, şimdiye kadar "İstanbul Sermayesi" olarak adlandırılan -bizim Kemalist Burjuvazi dediğimiz- kliklerin yararlandığı ihaleleri yeni yükselmekte olan İslamcı burjuvazi içinde olanaklı kılmıştır. Böylece AKP, kendi etrafında kümelenmiş sermaye güçlerine devlet olanaklarını pervasızca açmıştır. Rejimin izlediğı klientalist ekonomik siyaset bazen öyle pespaye bir hal almıştır ki – Erdoğan'ın bir telefonuyla kredi verme ya da ihalesiz bir şekilde projelerin yandaş firmalara devri ve ardından göstermelik ihalelerin yapılması- rejimin etrafındaki sermaye güçlerini kayırma-besleme ekonomisine dönüşmüştür. CSN Türkiye'nin hazırladığı raporlara göre, inşaat sektöründe büyüyen ilk 5 firma Müsiad kökenlidir. 5 yandaş firma- kamuoyunda 5'li çete olarak da bilinen- dünyada en fazla ihale alan ilk 10 şirket arasında yer alması ve tüm bu "büyüme başarı hikayelerine" rağmen vergilerinin onlarca defa silinmesi yukarıda da vurguladığımız üzere Türkiye'de klientalist ekonominin geldiğı boyutu göstermektedir. Meryem Koray ve Aziz Çelik, "Himmet, Fıtrat, Piyasa AKP Döneminde Sosyal Politika" adlı çalışmalarında klientalist siyasetin sadece "ekonomik" bir hal olmadığını söylemekle gayet haklıdırlar. Zira bu kadar aleni bir kayırmacılık yapıldığında bunu "yasal" olarak meşrulaştırmak gerekir. Onca torba yasa, ihale yasası ve imar yasası değışiklikleri de bu "yasal meşrulaştırmanın" parçasıdır. Fakat mesele sadece "hukuki" de değildir. Bunun siyasi ayağı

ise “yerli ve milli” olmasıdır. Rejim İslami Burjuvazinin gelişimini ve devletin bu gelişimde oynadığı rolü tabiri caizse “açık çeki”, “yerli ve milli” ideolojik okumayla hem meşrulaştırmakta hem de toplumu yeniden kutuplaştırmakta ve kendi tabanını “yabancı sermayeye” karşı, rejimin yanında olmaya, destek vermeye çağırmaktadır. [iii]

Klientalist ekonomik modelin gelişimi kadar İslamcı burjuvazinin oluşumu ve gelişimi de Cumhuriyetin kuruluşundan beri devam edegelmiştir. Bunun temel sebebi Türkiye’nin dünyada cereyan eden çelişkilerden ve değişen konjonktürün dışında olmaması tam aksine Türkiye’nin kendi özgüllükleriyle beraber bir dünya sistemi olan kapitalizm-emperyalizme entegre olmasıdır. Bu durumu da detaylı bir şekilde İslamcı/Türkçü faşist rejimin niteliği, doğası ve evrimi hakkında yazmış olduğumuz makalemizde açıklamıştık, örneğin:

Hakim sınıflar içerisindeki İslamcı klik Cumhuriyet’in başından beri varlığını sürdürüyordu. Türkiye ekonomisinin klientalist karakteri Kemalist sermaye grupların devlet iktidarıyla palazlandığı ve dünya ekonomisine entegre olduğu bir süreci yaşadı. İslami nitelikte (ve de tandaslı) sermaye ise devlet iktidarından “mahrum” olduğu için Türkiye’deki kapitalizmin gelişme sürecinde aslan payını kapamadı. Fakat 1970’lerde başlayan ve kapitalizmin gelişmesini doğuran küreselleşen emperyalizm koşullarında Türkiye’deki burjuvazinin her bir kliği etkileşim sağladı ve bir dönüşümü ortaya çıkardı. Sanayi üretimi dünya çapında emperyalist ülkelerden az gelişmiş ülkelere kayd ve bu ülkelerin bünyesinde önemli sosyo-ekonomik değişikliklere neden oldu. Özellikle Türkiye 1980’lerle birlikte devlet müdahalesine bağlı olan ithal-ikameci ve korumacı ekonomik sistemden koparak dünya ekonomisiyle bütünleşmiş, piyasa güdümlü bir sisteme geçişte bulundu. Sovyet emperyalizminin çöküşü ardından emperyalist küreselleşmenin yükselişi ve sömürünün yoğunlaşması (aynı zamanda azgınlaşması) Türkiye’de 1970’lerde başlayan kapitalist gelişimi daha da hızlandırdı.

Dünya çapında, emperyalist-kapitalist sistem içerisinde son kırk yılda gerçekleşen dönüşümler, kapitalist ilişkilerin daha evvel “merkezi” olarak görülen temel ve bağlam üzerinde önemli değişikliklere neden oldu. Üretimin ezilen ülkelere kayması, üretimin teşviki için devlet eliyle KİT’lerin teşvik edilmesi geri kalmış ülkelerde kapitalist hızlanmanın itici gücü oldu. Türkiye’nin 1980’lerden sonra yükselen küreselleşen emperyalizmine entegre olması, “liberal piyasanın” yapısallaştırılması, para politikalarına devletin müdahalesinin azaltılması, Kemal Derviş politikalarıyla, merkez bankasının hükümetten bağımsız hale getirilmesi, İMF ve Dünya Bankası programlarıyla, özelleştirmelerin gerçekleştirilmesi ve küreselleşen emperyalizm koşullarında Türkiye’nin “tedarik zincirinin” parçası olabilmesi için KOBİ’ler için yapılan yasal düzenlemelerin yapılması ve emperyalist işletmeler için doğal kaynaklar, “insan sermayesi”, sermaye stoku, kurumsal sermaye ve lojistik alt yapı için gerekli standartlar sunulmuştur. [iii]

Ve yine:

AKP iktidara geldikten sonra KOBİ’lere tercihli kredi sağlayabilmenin koşullarını hazırladı. KOSGEB’in (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) verilerine göre 2004 yılında teşviklerden yararlanan KOBİ’lerin sayısı 21.488’den 2019 yılında 62.827’ye çıkmıştır. AKP’nin izlemiş olduğu bu iktisadi politikalar uluslararası pazara entegrasyon için uygun olduğu gibi (politikalara AB ve OECD standartlarına göre yapılıyordu), “elitler tarafından unutulmuş” yerel müteşebbislerin teşviki ve güçlendirilmesi hem İslamcı sermayenin gelişimini sağlamıştır hem de “yerellerde” ve özellikle “taşralarda” bu ekonomik yükselişin sonucunda -güçlenen İslamcı sermayeyle birlikte- temel kitleler üzerinde ideolojik bağlar inşa edilmiştir. [iv]

Cehennemden Çıkış

Erdoğan’ın başını çektiği İslamcı/Türkçü faşist rejim altında

kitleler cehennem hayatı yaşıyor. Bu zammın üzerine sadece 2021 yılının ilk 8 ayında bir milyona yakın kişinin faturalarını ödeyemedikleri için doğalgaz abonelikleri kesildi. Amed'de 79 yaşındaki kanser hastası olan ve evde tedavi gören Abdurrahman Bindirici'nin biriken borçları nedeniyle elektriği kesildi. Yine Amed'de 2 yaşındaki bronşit hastası bir çocuk kesilen elektrik nedeniyle hayata veda etti. Kapitalizm altında insanların hayatları çarklar arasında un ufak edilip, ruhları parçalanırken bu sistemin irrasyonelliğinin uygulayıcısının faşist bir rejim olması kadınlardan LGBTQ'lara, ezilen Kürt ulusuna, temel kitlelere ve ekolojiye çok ağır faturalar ödetiyor!

İtalyan yazar Dante Alighieri, İlahi Komedyada adlı eserinde Cehennem'i tasvir eder. Burada Cehennem dokuz katlı dev bir hunidir ve aşağıya inildikçe çemberler darlaşır. Dante'nin eserinde çemberin darlaşması çekilen cezaların ağırlığıyla ilgilidir. Ama bugün İslamcı/Türkçü faşist rejimin cehenneminde yaşadığımız cehennemden aşağıya inildikçe daha fazla acıyı çeken, ezilen ve cehennemin içerisinde boğulanlar temel kitleler oluyor. Düşünün bir kere insanların faturalarını ödeyemedikleri için donarak öldükleri ancak klientalist örgütlenme modeliyle ceplerini milyarlarla dolduran bir İslamcı burjuvazinin varlığı bu yaşadığımız cehennemi daha ne kadar iyi anlatabilir!

Ancak bu cehennemden bir çıkış var. Bu çıkış yolu daha demokratik daha ılımlı bir değişiklik olmadığı kadar sistemde yapılacak farklı reformlarla daha adil bir dağıtım yaratmak anlamına da gelmiyor! Ne ironiktir ki İslamcı burjuvazinin yükselişinin ideolojik meşrulaştırması da ''adil düzen'' çağrılarıyla olmuştu! Ne ironiktir ki enerjide gelecek zamların yasallaştırıldığı kademeli zam yasasına mecliste tek bir parti dahi ret oyu vermemiştir! Bu ironiler soyut değillerdir, bu ironiler tıpkı her ironinin olduğu gibi birer çelişkidirler ve bunlar sistemin çelişkilerine işaret etmektedirler. Temel kitlelerin, kadınların, ezilen ulusların,

LGBTQ'ların, dünyayı paylaştığımız başka türlerin ve gezegenin çıkarlarını düşünerek bir iktidar, komünizme yönelmiş sosyalist bir iktidardır. Ve bunu inşa edebilmenin tek yolu da gerçek bir devrim yapmaktan geçer! Bugün, vicdanı olan her insan bütün bu gereksiz acıların olmadığı bir dünyayı arzulamalı bu cehennemden çıkmak istemelidir. Bugün bu cehennemden yani kapitalist-emperyalist sistemden, bu sistemin çelişkileri üzerinde yükselen faşizmden çıkmak ve radikal derece özgürleştirici bir toplumu hayata geçirmek mümkündür? Peki bütün bu mücadelenin içerisinde sen hangi taraftasın?

[i] Verilerde ve verilerin açıklanmasında enerji ve iklim uzmanı olan Önder Algedik ve Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) üyesi Neriman Usta'nın makalelerinden yararlanılmış; burada anlatılan teknik bilgiler sadeleştirilmiştir. Makaleler için bkz .

<https://www.gazeteduvar.com.tr/elektrik-zamlarindan-kazananlari-acikliyorum-makale>,
<https://www.gazeteduvar.com.tr/rekor-elektrik-zamminin-anlatilmayan-hikayesi-makale-1547619> ve ayrıca bkz .
<https://sendika.org/2022/01/elektrik-zammi-degil-yikim-aylik-8-milyar-tl-odenebileceken-neden-42-milyar-odeyecegiz-642050/>.

[ii] *İslamcı Türkçü Faşist Rejimin Kökenleri Gelişimi ve Niteliği Üzerine*, Yeni Komünizm Kolektifi Çalışma Grubu, 2021

[iii] age

[iv] age